

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Інститут Повітряного і космічного права НАУ, E-mail: justitia@nau.edu.ua

Стаття розглядає державне регулювання діяльності з дослідження та використання космічного простору як чинник гарантування національної безпеки України в умовах переходу країни до сталого розвитку.

Як переконливо свідчить п'ятнадцятирічний досвід, утвердження і розвиток суверенної української держави неможливі без розроблення і впровадження багатопланової цілеспрямованої системи захисту її національних інтересів, насамперед, у сфері національної безпеки.

В сучасному світі національна безпека — це конкретний напрям діяльності, пов'язаний з виявленням, профілактикою та подоланням того, що деструктивно впливає на усталене існування країни, її громадян, важливих суспільних і державних інституцій [1]¹.

Політика національної безпеки здійснюється для уникнення чинників, які погіршують життя людей, знищують потенціал нормального розвитку країни; вона унеможливує втрати того, що для народу країни є реальною цінністю (ресурси, культурні надбання, екосистеми тощо). У нормативно-правовому забезпеченні цієї мети на теренах України центральне місце посідають Конституція України [2] і Закон України «Про основи національної безпеки України» [3], прийняті Верховною Радою України відповідно у 1996 і 2003 роках.

Останнім законодавчим актом національна безпека України визначається як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам» [3]². Крім цього, зазначеними законодавчими актами передбачаються такі види безпеки: політична, економічна, соціальна, воєнна, науково-технологічна, екологічна, інформаційна та інші, об'єднані в загальну систему національної безпеки України.

Своєю чергою, державна політика національної безпеки визначається, виходячи з пріоритетності національних інтересів і загроз національній безпеці України, і здійснюється через реалізацію відповідних доктрин, стратегій, концепцій і програм у різних сферах національної безпеки відповідно до положень [2, 3] та інших

законів України, а також виданих на виконання законів інших нормативно-правових актів чинного законодавства.

Одне з чільних місць в побудові сучасної системи забезпечення національної безпеки безумовно належить ракетно-космічній техніці та технологіям.

Характерною ознакою такої високотехнологічної галузі як космічна є те, що ця техніка і технології не тільки мають безпосередньо стосуються будь-якого із визначених Законом України напрямів (видів) національної безпеки, а й те, що для деяких з них (наприклад, воєнного, науково-технологічного, інформаційного та інших) використання цих технологій є визначальними щодо адекватності конкретної сфери діяльності сучасним викликам.

Як зазначено в Концепції космічної діяльності в Україні на 1998—2012 рр., «провадження космічної діяльності є одним з пріоритетів України, що визначається потребами стабільного поступального розвитку економіки, збереженню і розвитку науково-технічного потенціалу країни, забезпеченню довготермінових інтересів в галузі оборони і безпеки, природокористування, розвитку телекомунікацій, а також в соціальній сфері.

Здійснення космічної діяльності в Україні сприяє вирішенню основоположних задач державної політики в різних галузях, зокрема: в галузі державної стратегії..., в зовнішній політиці, в економічній..., науково-технічній..., соціальній сфері, в галузі освіти та підготовки кадрів, в галузі оборони і безпеки...»

При цьому на основі аналізу міжнародного досвіду Концепцією акцентовано увагу на те, що «традиційно головними складовими національної безпеки держави вважається сукупність воєнної, економічної, екологічної, а також безпеки від впливу факторів надзвичайних ситуацій. Багаторічний світовий досвід практичної космічної діяльності свідчить про вирішальне значення космічних технологій в галузі виконання задач підвищення рівня безпеки держави» [4]³.

Основними положеннями Загальнодержавної (Національної) космічної програми України на 1998—2002 роки підкреслюється значення кос-

¹ Селіванов В. Безпека України: нелегкий шлях становлення // Голос України. — 1997. — 6 квітня. — С. 3.

² Закон України «Про основи національної безпеки України» // ВВРУ. — 2003. № 39. Ст. 351.

³ Концепція космічної діяльності в Україні в 1998—2012 рр. — К.: НКАУ, 1997. — С. 3, 4, 29.

мічної діяльності для сталого розвитку і безпеки держави: «...чотири чинники свідчать про надзвичайну геополітичну вагу космічної діяльності в сучасному світі...»

— ракетно-космічна галузь є каталізатором високих технологій у ключових галузях промисловості, якими визначається рівень розвитку економіки держави, її місце на світовому ринку;

— за допомогою ракетно-космічної техніки можна ефективно, на світовому рівні розв'язувати важливі наукові та народно-господарські завдання зв'язку, радіомовлення, телебачення, космічної індустрії, сільського господарства, меліорації, землекористування, топографії, геологічної розвідки, рибальства, екології, метеорології, навігації тощо;

— рівень розвитку ракетно-космічної техніки значною мірою може визначати оборонний потенціал держави. Створення боездатної і мобільної армії неможливе без використання сучасних космічних засобів і, насамперед, космічних систем зв'язку, спостереження, розвідки, управління, радіоелектронної боротьби тощо. Загально-визнаним є той факт, що держава, яка має ракетно-космічні технології, потенційно може мати сучасну зброю;

— ракетно-космічна галузь сама здатна створювати продукцію, яка високо цінується на комерційному ринку космічних послуг...» [5]⁴.

І далі, підкреслюючи вагомість космічної техніки і технологій для України, зазначається, що «космічна галузь є однією з небагатьох в Україні, рівень розвитку якої відповідає світовому. Це дає підстави вважати, що галузь зможе ефективно вирішувати завдання, які відповідають нагальним потребам науки, національної економіки та безпеки країни. Потенціал, який має Україна, дає змогу залишатись на світовому конкурентному рівні з найважливіших напрямів цієї техніки. Тому цей потенціал є національним надбанням країни»⁵.

Це зумовило ту надзвичайну увагу українських державних інституцій до розвитку механізмів правового регулювання космічної діяльності, а також безперервне вдосконалення засобів державного регулювання найбільш критичних з огляду на національну безпеку напрямів космічної діяльності з перших років незалежності України.

І тут необхідно зазначити, що на початку самостійного розвитку наша держава стикнулася з певними «обтяжуючими обставинами», що стосувалися стану правового регулювання окремих галузей економіки. Зокрема, космічне право провідної в минулому космічної наддержави (СРСР) майже виключно складалося з постанов і рішень

⁴ Закон України «Про Загальнодержавну (Національну) космічну програму України на 1998-2002 роки. Основні положення Загальнодержавної (Національної) космічної програми України на 1998—2002 роки // ВВРУ, 1998. — № 17. — Ст. 81. Додаток 1 — С. 3.

⁵ Там само. — С. 5.

Політбюро та Уряду, нормативних актів міністерств і відомств, а фахівці з космічного права були повністю сконцентровані в зовнішньополітичних і науково-дослідних організаціях союзного підпорядкування та Російської академії наук, переважно — в Москві. І це при тому, що 35—45 % космічного потенціалу (причому не тільки мирного) колишнього СРСР було зосереджено і залишилося в Україні, а економіка держави знаходилася на початку трансформації від господарської замкнутості в лещатах командно-адміністративної системи до ринкових засад господарювання економіки демократичної держави.

Чим міг обернутися подібний «правовий вакуум» у такій критичній сфері як космічна? Ситуація загрожувала вкрай небажаними наслідками: «...по-перше, ослабленням регулюючої функції з боку держави в галузі, яка була і до цього часу є об'єктом підвищеної зацікавленості як міжнародних, так і національних підприємств і організацій, що спеціалізуються в цій сфері; по-друге, неможливістю ефективно використовувати космічний потенціал України; по-третє, загрозою втрати частини національного надбання через несанкціоновані та неконтрольовані державою комерційні контракти; по-четверте, можливими фінансовими втратами держави у випадках неконтрольованої з її боку космічної діяльності українських організацій та фірм, не готових з різних причин до такої діяльності, і за яку згідно з міжнародним правом (див. Договір про космос 1967 р., Конвенцію про відповідальність 1972 р. тощо) держава несе абсолютну (повну) відповідальність; і, нарешті, по-п'яте, можливими політичними та економічними негативними наслідками за недотримання міжнародних зобов'язань України (наприклад, вимог Керівних принципів РКРТ, Меморандуму про взаєморозуміння між Урядами України та США щодо передачі ракетного обладнання та технологій тощо)» [6]⁶.

З набуттям незалежності ситуація кардинально змінилася. Сьогодні українське космічне законодавство є одним з найбільш повних і досконалих⁷, а в нормативно-правових актах України питанням державного управління діяльності з дослідження та використання космічного простору приділено належну увагу. Так статтями 3—5 Закону України «Про космічну діяльність» визначено не тільки цілі національної космічної діяльності, де серед інших «...участь у розв'язанні загальних проблем людства; ...стабільний розвиток національної економіки; ...забезпечення довгострокових інтересів держави у сфері націона-

⁶ Беглий О. Закон України «Про космічну діяльність» і витоки національного космічного права // Космічна наука і технологія. — 1996. — Т. 2: № 5—6. — С. 13—16.

⁷ Див., наприклад, Космическое законодательство стран мира: Тематическое собрание (на русском и английском языках). — Том 1. Общие вопросы космической деятельности. Государственное регулирование / Отв. ред. Н.Р. Малышева, Ю.С. Шемшученко. — К.: Атика, 2001. — 448 С. [7].

льної безпеки та обороноздатності; ...участь у контролі за виконанням угод, учасницею яких є Україна, що стосуються міжнародної безпеки», а й позначено основні напрями державної політики України в космічній сфері: «державне регулювання; державна підтримка комерціалізації космічної діяльності та залучення інвестицій в космічну галузь України; еволюційність розвитку і послідовність реформування державної політики у галузі дослідження та використання космічного простору; ефективне використання науково-технічного потенціалу України, можливостей, які надає космічна діяльність, в інтересах національної економіки, безпеки держави і в комерційних цілях; сприяння міжнародному співробітництву, збереження та розвиток існуючих міжнародних зв'язків у космічній галузі з урахуванням національних інтересів», а також інструменти такого державного регулювання та управління у цій сфері, серед яких найбільш цікавими, на наш погляд, з огляду на тематику статті є: «законодавче встановлення основних принципів, норм і правил космічної діяльності; розробка концептуальних основ у галузі дослідження та використання космічного простору в мирних цілях та в інтересах безпеки держави; формування Загальнодержавної (Національної) космічної програми України; ...запровадження ліцензійного (дозвільного) порядку на таку діяльність, а також інших правил та обмежень згідно з чинним законодавством» [8]⁸.

Крім цього, в статтях 26 — 28 цього Закону визначено засади космічної діяльності у сфері оборони та безпеки України, встановлено повноваження центральних органів виконавчої влади, що відповідають за космічну діяльність в цілях оборони та безпеки держави і сформульовано напрями такої діяльності.

Можна було б зробити висновок, що за умов дотримання норм і принципів національного космічного законодавства космічна галузь України має достатньо можливостей для участі у вирішенні важливих проблем соціально-економічного і науково-технічного розвитку країни, у забезпеченні національної безпеки.

Разом з тим ще наприкінці минулого століття стало очевидним, що численні оптимістичні прогнози розвитку людської цивілізації не виправдалися або виправдалися тільки частково. Прискорений технічний та соціальний прогрес, який обіцяв вирішення планетарних проблем забезпечення людства теплом і енергією, продовольством і житлом, медичним обслуговуванням, культурним розвитком і освітою, збереженням довкілля та підтримкою особистої та колективної безпеки, почав суперечити еволюційним процесам у суспільстві та природі.

Сучасний світ дедалі частіше стикається з необхідністю обмеження інтенсивного розвитку,

⁸ Закон України «Про космічну діяльність». — К.: ВВРУ, 1997. — № 1. — Ст. 2.

цілком нагальною стає відмова від цілей та пріоритетів індустріального суспільства споживання і перехід до стратегії сталого розвитку на засадах постіндустріального суспільства.

Матеріали світових форумів останнього десятиліття недвозначно засвідчили, що забезпечення умов виживання людства — проблема номер один для сучасного суспільства. Порядок денний на XXI століття (Концепція сталого розвитку), прийнятий на конференції ООН з довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 році (Ріо-92), Стратегія із забезпечення більш безпечного світу, схвалена Всесвітньою конференцією зі зменшення небезпеки стихійних лих в Йокогамі у 1994 році, та Віденська декларація про космічну діяльність і розвиток людського суспільства, прийнята Третьою конференцією ООН з дослідження та використання космічного простору в мирних цілях у 1999 році (ЮНІСПЕЙС-III), позначили основні шляхи становлення безпечного світу та суспільства сталого розвитку (СР), а також здійснили спробу спрогнозувати можливі шляхи для реалізації на практиці стратегії ноосферогенезу: жити в гармонії з біосферою і зберегти таку можливість для прийдешніх поколінь.

У прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН у 1997 році Програмі дій з подальшого виконання порядку денного на XXI століття [9]⁹ робиться наголос на те, що прийняття концепції СР як складної сукупності взаємно детермінованих соціальних, науково-технічних, економічних, політичних, духовно-моральних, міжнаціональних та інших процесів є ключовим моментом для успіху спільних дій і на національному, і на загальноцивілізаційному рівні. Цими документами підкреслюється провідна роль міжнародних організацій, спеціалізованих установ ООН і зростаюча вага держав у регулюванні зазначених сфер життя, особливо що стосується: обмежень і ліквідації таких моделей виробництва і споживання, які не відповідають концепції ноосферогенезу; вдосконалення національних законодавств, насамперед у галузях розроблення та використання новітніх технологій, які несуть загрози біосфері Землі; налагодження активної співпраці державного і приватного секторів економіки в питаннях підтримки стратегії СР; розширення міждержавного співробітництва з проблем СР тощо.

«Перехід до сталого розвитку вимагатиме кардинальної переорієнтації мислення і появи «наднового» — ноосферно-випереджаючого мислення людини, за допомогою якого тільки й можливо буде реалізувати ноосферний вибір цивілізації...

Поява загальнопланетарних розумних дій, тобто початок переходу до ноосфери в глобаль-

⁹ Програма дій по дальшому осуществлению повестки дня на XXI век / Новая парадигма развития России в XXI веке. Комплексные исследования проблем устойчивого развития: идеи и результаты / Под ред. В.А. Коптюга, В.М. Матросова, В.К. Левашова. 2-е изд. — М.: Academia, 2000. — С. 353—387.

них масштабах може йти, незважаючи на суперечності та існування держав на планеті, — через формування національних концепцій і стратегій переходу до сталого розвитку. Такий підхід орієнтований на збереження і навіть укріплення державного управління та його коадаптацію з наднаціональними і глобальними структурами управління розвитком, що формуються і не завжди мають на меті сталий розвиток» [9]¹⁰.

Ноосферний вибір цивілізації не може не нести певних обмежень в провадженні науково-технічної та господарської діяльності людини, особливо таких техногенно небезпечних видів її, як практичне використання ядерної енергії, космічна діяльність (запуски ракет-носіїв, надмірне «засмічення» навколоземного простору тощо) та інших. А, отже, потребує активного втручання держави для їх регулювання. Як зазначено в [10], Україна як незалежна держава, підтримуючи курс світової спільноти на побудову суспільства на засадах сталого розвитку, підписала Програму дій «Порядок денний на XXI століття» і робить в цьому напрямі відповідні кроки.

Однак, на превеликий жаль, широкі декларації української влади на підтримку сталого розвитку до цього часу не знайшли практичної реалізації навіть в розробленні національної стратегії такого розвитку, до прийняття яких ООН закликає країни світу вже понад десяти років поспіль, починаючи з часу проведення Ріо-92: «урядам... належить прийняти національну стратегію сталого розвитку на основі здійснення рішень, прийнятих на Конференції, з Порядком денним на XXI століття включно... До цілей її має бути віднесено забезпечення надійного економічного розвитку, за якого здійснюються заходи з охорони ресурсів і довкілля в інтересах майбутніх поколінь. Вона повинна розроблюватися за самої широкої участі усіх кіл суспільства» [9]¹¹. Без такої стратегії дійсно «ноосферно-випереджаюче» управління жодною галуззю неможливе.

У підсумкових матеріалах ЮНІСПЕЙС-III зазначено, що запорукою вирішення більшості глобальних проблем людства є як налагодження дедалі активнішого співробітництва учасників міжнародної спільноти, так і дедалі більше залучення саме космічної техніки та технологій для сталого розвитку за умови суворого дотримання загальноновизнаних норм і принципів міжнародного права [11]¹². З огляду на предмет цієї статті

¹⁰ Новая парадигма развития России в XXI веке. Комплексные исследования проблем устойчивого развития: идеи и результаты / Под ред. В.А. Коптюга, В.М. Матросова, В.К. Левашова. 2-е изд. — М.: Academia, 2000. — С. 13.

¹¹ Там же. — С. 35.

¹² Доклад Третьей Конференции Организации Объединенных Наций по исследованию и использованию космического пространства в мирных целях. Док. ООН A/CONF.184/6. — Нью-Йорк: Изд-во ООН, 1999. — С. 1—5, 80—87.

доцільно звернути увагу на норми і принципи Договору про космос 1967 року, які встановлюють абсолютну відповідальність держави за наслідки діяльності з дослідження та використання космічного простору, незалежно від форми власності підприємств та організацій цієї держави — національних суб'єктів космічної діяльності [12]¹³. Враховуючи глобальний характер і можливі наслідки цієї діяльності, зазначені положення, безперечно, покладають на державу відповідні міжнародні зобов'язання і необхідність запровадження законодавчо встановлених механізмів державного контролю та управління такою діяльністю для забезпечення національних інтересів.

Ми вже неодноразово робили висновки про зростаючу роль держави, у т.ч. державного сектора, в житті сучасного суспільства. «В основі проблеми переходу... до СР лежить ідея динамічно збалансованого розвитку тріади — суспільство—природа—господарство з управляючим суб'єктом безпеки і переходу до СР: системою розуму і управління (наука, стратегія розвитку і держава).

...Сучасні теорії держави мають бути піддані суттєвій ревізії. Перехід від суспільства споживання до суспільства якості життя уявляється невідворотним в історичній перспективі»¹⁴.

Водночас розвиток світового космічного ринку, щільно пов'язаний з новітніми технологіями і часто такий, що має глобальні наслідки, а також закріплення ТНК, банків і недержавних підприємств на цьому ринку вимагають: розробки принципово нових підходів до питань: про контроль за діями цих суб'єктів господарської діяльності на національному та міжнародному рівнях і про їх правовий статус; уваги до питань фінансового забезпечення відповідальності держави за космічну діяльність, запобігання можливій шкоді та її компенсації (тобто, необхідність запровадження «згори» обов'язкового страхування); додаткових механізмів з обмеження розповсюдження ракетних технологій тощо. Ці обставини також не можуть не викликати підвищеної уваги держав до встановлення додаткових інструментів державного регулювання діяльності з дослідження та використання космічного простору на сучасному етапі розвитку комерційної космонавтики.

Аналіз тенденцій розвитку національного законодавства з питань регулювання космічної діяльності дає підстави констатувати, що підвищені вимоги до механізмів державного регулювання цієї діяльності в сучасних умовах відста-

¹³ Договір про принципи діяльності держав з дослідження та використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла / Космічне право України. Збірник нац. і міжнар. правових актів. 4-те вид., перероб. і допов. / Ред. кол.: Н.Р. Малишева, О.Й. Сердюк, Ю.С. Шемшученко. — К.: Атіка, 2004. — С. 139.

¹⁴ Новая парадигма развития России в XXI веке. Комплексные исследования проблем устойчивого развития: идеи и результаты / Под ред. В.А. Коптюга, В.М. Матросова, В.К. Левашова. 2-е изд. — М.: Academia, 2000. — С. 56.

ють від потреб часу. У той час як на виконання міжнародних зобов'язань у внутрішньодержавному праві достатньо повно імплементовано норми і принципи «класичного» міжнародного космічного права (МКП), вимоги СР ще не знайшли свого віддзеркалення в космічному законодавстві України. Дійсно, імплементаційні положення МКП закріплено в статтях 3 — 25 Закону України «Про космічну діяльність» [8]¹⁵. Цими статтями, крім іншого, запроваджуються такі механізми державного регулювання космічної діяльності, як дозвільний характер (ліцензування) цієї діяльності, її програмно-планові засади організації та здійснення, необхідність реєстрації та сертифікації космічної техніки, запровадження обов'язкового страхування космічної діяльності, розширення рамок міжнародного співробітництва тощо.

Міжнародні зобов'язання України із забезпечення Режиму Контролю за ракетними технологіями знайшли віддзеркалення в Законі України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» [13] і Постанові КМУ від 28.01.04 № 86 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання» [14], що підняло на законодавчий рівень правове регулювання відносин у сфері експортного контролю і встановило додаткові механізми державного регулювання у цій сфері, що відповідають загальносвітовій практиці.

Водночас стосовно «убезпечення» космічної діяльності, переводу її на рейки СР наша держава ще не в змозі вирішити економіко-правовими методами суперечності вітчизняного виробника: як продукувати конкурентоспроможні вироби, дотримуючись відповідних міжнародних зобов'язань в сфері СР. Це, насамперед, стосується: проектів зі створення перспективних ракет-носіїв з безпечними складовими ракетного палива, а також прийняття на національному рівні Правил із попередження засмічення космічного простору. Перші знайшли відображення вже в третій (останній за ліком) Загальнодержавній (Національній) космічній програмі України на 2003—2007 роки [15], але через феномен залишкового фінансування галузі до цього часу залишаються на папері; другі — на стадії міжвідомчого узгодження проекту правил, розробленому згідно з Керівними принципами попередження утворення космічного сміття, що підготовлені Міжагентським координаційним комітетом з космічного сміття (ICSD) [16]. Перспективи узгодження останніх через суттєве подорожчання космічної техніки і неможливість відшкодування додаткових витрат виробникам цієї техніки державою досить проблематичні.

Нестабільна економічна ситуація в країні та незадовільний фінансовий стан основних під-

приємств космічної галузі ось вже третій рік не дають можливість Уряду прийняти Правила обов'язкового страхування окремих видів космічної діяльності, що не дає змоги говорити про фінансове забезпечення відповідальності держави за космічну діяльність.

Отже, торування людством нового шляху на засадах СР, ноосферний курс цивілізації вимагають певних обмежень в провадженні науково-технічної та господарської діяльності людини, особливо таких техногенно неблагополучних напрямів її, як створення та експлуатація екологічно небезпечних виробництв і транспортних засобів, практичне використання ядерної енергії, окремі види космічної діяльності (насамперед, запуски ракет-носіїв з високотоксичним паливом, «засмічення» навколоземного простору залишками космічних апаратів і систем) тощо. А, враховуючи, що володіння, використання та продукування новітніх технологій визначають геополітичну вагомість держави в сучасному світі, напрошується далекосяжний висновок: загальноцивілізаційні інтереси сьогодні повинні мати пріоритет перед геополітичними цілями окремих держав, — це умова виживання цивілізації на планеті Земля.

Геополітика ж, як відомо, щільно пов'язана з національною безпекою держав, яка може бути визначена як захищеність життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від широкого спектру зовнішніх і внутрішніх загроз, відмінних за своєю природою (політичних, економічних, воєнних, інформаційних, екологічних тощо). Підкріплене на законодавчому рівні ефективне функціонування системи національної безпеки є необхідною умовою збереження та примноження життєво важливих матеріальних, інтелектуальних і духовних цінностей українського народу.

Таким чином, підсумовуючи, можна, на нашу думку, сказати, що оптимальне «ноосферно-випереджаюче» державне регулювання космічної діяльності в Україні є необхідною умовою досягнення компромісу між забезпеченням національної безпеки та прогресу всієї цивілізації на засадах сталого розвитку.

Неможливо забезпечити національні інтереси окремих держав, якщо під загрозою знаходиться існування самої цивілізації на планеті.

Список використаних джерел

1. Селіванов В. Безпека України: нелегкий шлях становлення // *Голос України*. — 1997. — 6 квітня. — С. 3.
2. Конституція України // ВВРУ, 1996. — № 30. — ст. 141.
3. Закон України «Про основи національної безпеки України» // ВВР. — 2003. — № 39. Ст. 351.
4. Концепція космічної діяльності в Україні в 1998-2012 рр. — К.: НКАУ, 1997. — 30 с.
5. Закон України «Про Загальнодержавну (Національну) космічну програму України на 1998—2002 роки. Основні положення Загальнодержавної (Націо-

¹⁵ Там само. — С. 17—26.

нальної) космічної програми України на 1998—2002 роки // ВВРУ. 1998. — № 17. — Ст. 81. Додаток 1. — 34 с.

6. Беглий О. Закон України «Про космічну діяльність» і витoki національного космічного права // Космічна наука і технологія. — 1996. — Т. 2: № 5—6. — С. 13—16.

7. Космическое законодательство стран мира: Тематическое собрание (на русском и английском языках). — Том 1. Общие вопросы космической деятельности. Государственное регулирование / Отв. ред. Н.Р. Малышева, Ю.С. Шемшученко. — К.: Атика, 2001. — 448 с.

8. Закон України «Про космічну діяльність» / Космічне право України. Збірник нац. і міжнар. правових актів. 4-те вид., перероб. і допов. / Ред. кол.: Н.Р. Малышева, О.Й. Сердюк, Ю.С. Шемшученко. — К.: Атика, 2004. — С. 15—28.

9. Новая парадигма развития России в XXI веке. Комплексные исследования проблем устойчивого развития: идеи и результаты / Под ред. В.А. Коптюга, В.М. Матросова, В.К. Левашова. 2-е изд. — М.: Academia, 2000. — 416 с.

10. Сталий розвиток суспільства. Програма сприяння сталому розвитку в Україні / За ред. В. Підліснюк. — К.: Поліграф-експрес, 2001. — 28 с.

А. В. Беглый

Государственное регулирование космической деятельности и национальная безопасность Украины в условиях перехода к стабильному развитию.

Статья рассматривает государственное регулирование деятельности по изучению и использованию космического пространства как фактор обеспечения национальной безопасности Украины в условиях перехода страны к устойчивому развитию.

11. Доклад Третьей конференции Организации Объединенных Наций по исследованию и использованию космического пространства в мирных целях. Док. ООН A/CONF.184/6. — Нью-Йорк: Изд-во ООН, 1999. — 175 с.

12. Договір про принципи діяльності держав з дослідження та використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла / Космічне право України. — с. 137—147.

13. Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання». Там само. — С. 37—63.

14. Постанова КМУ від 28.01.04 № 86 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання». Там само. — С. 117—132.

15. Закон України «Про Загальнодержавну (Національну) космічну програму України на 2003—2007 роки». — К.: ВВРУ, 2002. — № 49. — Ст. 364.

16. Руководящие принципы предупреждения образования космического мусора / Док. ООН A/АС. 105/C. 2/ L. 260. — Вена: Изд-во ООН, 2002. — 25 с.